

וְאִם אִיתָּהּ – ואילו היה נכון הדבר שכן נח מצווה על קידוש השם, וההשתחוויה היתה אסורה על נעמן, לֹא לִימָא לִיה – לא היה על אלישע לברכו לך לשלום, ומוכח שכן נח אינו מצווה. דוחה הגמרא: הָא בְּצִנְעָה הָא בְּפִרְהָסָא – גם על הצד שגוי מצווה על קידוש השם, אין זה אלא בפרהסיא, אבל בצנעה ודאי שאינו מצווה, ואצל נעמן היתה ההשתחוויה בצנעה שהרי בודאי לא היו עשרה ישראלים בבית העבודה זרה שלהם, ולכן אמר לו אלישע 'לך לשלום'.

הגמרא מביאה מעשה שמימנו יש ללמוד עד כמה עשו חכמים הרחקה לגילוי עריות: אָמַר רב יהודה אָמַר רב, מַעֲשֵׂה בְּאֶרֶם אֶחָד שָׁתֵּן עֵינָיו בְּאִשָּׁה אֶחָת לְבוּעֵלָהּ, וּמִרְבוּ אַהֲבָה הָעֵלָה לְבוּ מִינָא – חלה בלבד, וְכֵּן וְשִׁאלוּ לְרֹפְאִים מִדֵּי רְפוּאָתוֹ, וְאָמְרוּ אֵין לוֹ תַּנְהָא לְהַתְרַפָּא עַד שֶׁתִּבְעַל לוֹ. ושאלו את החכמים האם הדבר מותר, וְאָמְרוּ חֲכָמִים, מוֹת מַחֲלוּ וְאֵל תִּבְעַל לוֹ, כְּלוּמַר שֶׁהִדְבֵּר אִסּוּר. ושאלו שוב את הרופאים, ואמרו שגם אם תַּעֲמֹד לְפָנָיו עֲרוּמָה יִחִיה, וחזרו ושאלו את החכמים, והשיבו מוֹת וְאֵל תִּעֲמֹד לְפָנָיו עֲרוּמָה. חזרו הרופאים ואמרו, תִּסְפֹּר עִמּוֹ מֵאֲחֹרֵי הַגֶּדֶר – גם אם תדבר איתו במקום צנוע יחיה, ואמרו חכמים, מוֹת וְאֵל תִּסְפֹּר עִמּוֹ מֵאֲחֹרֵי הַגֶּדֶר.

הגמרא מביאה מחלוקת באיזו אשה היה המעשה: פְּלִיגִי בָּהּ – נחלקו במעשה זה רבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני, חד אָמַר אִשָּׁה אִשׁ הָיְתָה, וְחַד אָמַר פְּנִיָּה הָיְתָה וְלֹא יָדוּעַ לְגִמְרָא מִי מֵהֶם אָמַר כֵּן דְּבַר. שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְמָן דְּאָמַר אִשָּׁה אִשׁ הָיְתָה שְׂפִיר – מובן שלכן הקפידו כל כך, אֵלָּא לְמָן דְּאָמַר פְּנִיָּה הָיְתָה, מָאִי כּוֹלֵי הָאִי – מדוע הקפידו כל כך, הלא ביאת פְּנִיָּה אינה בכלל גילוי עריות ולא צריך למסור על כך את הנפש. משיבה הגמרא: רַב פָּפָא אָמַר, אִסּוּר מִשּׁוּם שֶׁנֶּסֶם הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁל אותה אשה, שהיו בושיין בדבר. רַב אֶחָא בְּרִיה דְּרַב אִיקָא אָמַר, אִסּוּר בְּדִי שְׁלֵא יְהוּ בְּנֵית יִשְׂרָאֵל פְּרוּצוֹת בְּעֲרִיּוֹת, שילמדו מהיתר אשה זו לעמוד לפני אנשים על מנת שיתנו בהן עיניהם עד שיחלו, ובסופו של דבר ימסרום להם לביאה.

שואלת הגמרא: וְלִינְסָבָה מִיִּנְסָב – מדוע לא הורו לו חכמים שישאנה, ויבעלנה בהיתר, ובכך יצילו את נפשו. משיבה הגמרא: לֹא מִיִּיתָבָה דְּעִתִּיה – לא היתה דעתו מתיישבת בכך, והיה מת מחוליו, והיינו בְּדִרְבֵּי יַעֲקֹב – יש ללמוד דבר זה מדברי רבי יצחק, דְּאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, מִיּוֹם שֶׁהָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִיטְלָה מַעַם בִּיאָה מִהַבְּעֵלִים בהיתר, שומדאגות הגלות אין כח באיש להיות תאב לאשתו, וְיִיתָנָה רַק לְעוֹבְרֵי עֲבִירָה, שהוצר הרע תוקפם ומרבה תאוותם, שְׁנֵאמַר (משלי טו) 'מִיָּם גְּנוּבִים וּמִקֵּדִין וְלֹהֶם סִתְרִים יִנְעִם' – מים גנובים מתוקים יותר ממים רגילים, ולחם של איסור, הנאכל בסתר, ינעם לאוכליו יותר מלחם של היתר. וכוננת הפסוק במילים 'לחם סתרים' לבעילת איסור.

## הדרן עלך בן סורר ומורה

### פרק תשיעי – הנשרפין

פרק זה הוא מחלקו החמישי של המסכת העוסק בדיני מיתת בית דין, ועוסק בדיני המיתה השנייה בחומרתה שהיא מיתה בשריפה, ובדין המיתה השלישית בחומרתה שהיא מיתה בסיף. והאריך התנא בפיורט שאר דיני רוצח שדינו בסיף, ואגב זה נתגלגל לשאר דינים. והחלק האחרון של הפרק, עוסק בדין חיובי מיתה שאינם מסורים לבית דין.

### משנה

משנתינו עוסקת בפירוש החיובים מיתה בשריפה: וְאֵלוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין – המתחייבים מיתה בשריפה, הָבָא עַל אִשָּׁה וּבִתָּה, וּבֵת בְּתָן

נשואה שְׁוֹנָתָה.

וּמוֹסִיפָה הַמִּשְׁנָה: יֵשׁ בְּכָלֵל חֵיבוּב שְׂרִיפָה שְׁנֵאמַר בְּתוּרָה לְמִי שְׁבֹא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ, אִף אֶת חֵיבוּבָהּ שֶׁל הָבָא עַל אֶחָת מִנִּשִּׁים אֵלוּ, בְּתוּ וּבֵת בְּתוּ וּבֵת בְּתוּ שְׁנוֹלְדוּ מֵאֲנוּסוֹת, וְכֵן כֵּת אִשָּׁתוֹ מֵאִישׁ אַחֵר, וּבֵת בְּתָהּ וּבֵת בְּתָהּ שֶׁל אִשְׁתּוֹ, וְכֵן חֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּתוֹ, שְׁחִיבוֹן נִלְמַד בְּגִזְרָה שׁוֹה מֵאִשָּׁה וּבִתָּה.

### גמרא

הגמרא מבררת מי הן 'אשה ובתה' שבתחילת המשנה. מדייקת הגמרא: הָבָא עַל אִשָּׁה שְׁנֵשָׁא בְּתָהּ לֹא קָתַנִּי – דין שריפה לא נכתב במשנה בלשון 'הבא על אשה שנשא בתה', דהיינו חמותו, שמשמעות לשון זו היא שיש בה חיוב שריפה מחמת שכבר נשא את בתה, אֵלָּא בלשון, 'הָבָא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ', מְכַלֵּל – משמע מזה שנאמרה לשון ביאה על שתייהן, דְּתוֹרָתוֹהִי לְאִיפְסָא – שבכל אחת משתי הנשים שהוזכרו יש איסור לעצמה, ואם כן, אין המשנה עוסקת באשתו וחמותה, משום שבאופן זה אין איסור אלא בחמותה. מבררת הגמרא: וְכָאֵן נִינְהוּ – מי הן שתי הנשים, על כרחך שהן חמותו וְאִם חֲמוּתוֹ, שכל אחת מהן לבדה אסורה עליו, ואם בא על אחת מהן חיוב, וממשיכה הגמרא לדייק: וְקָתַנִּי עַל שְׁתֵּי נָשִׁים אֵלוּ, יֵשׁ בְּכָלֵל אִשָּׁה וּבִתָּהּ, שזון הכלל שדיברה בו התורה, ומזה נלמד חיוב שריפה בשאר הנשים, מְכַלֵּל, דְּתוֹרָתוֹהִי בְּתִיבֵי בְּתָרָא – ששתייהן הוזכרו בתורה לחיוב שריפה, וְהִנֵּה – ושאר הנשים, לא נאמר חיובן במפורש, אלא מְדִירָא אֲתֵיָא – נלמד בגזירה שוה משתייהן.

שואלת הגמרא: הֵיכָא לְאִינֵי, דְּאָמַר לְקַמֵּן (וע) במחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא בבאור הפסוק (ויקרא כ ד), 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ וְגו' בְּאֵשׁ יִשְׂרָפוּ אֹתוֹ וְאֶתְנָן, שלא נחלקו בהלכה, אלא בְּשִׁמְעוֹת דוֹרְשֵׁין אִינֵי – מחלוקתם היא במשמעות המילה 'אתה', שרבי ישמעאל סובר שמשמעות 'אתה' היא אחת בלשון יווני, וכוננת הפסוק היא, שאם בא על אשה ואמה, יש חיוב שריפה לו ולאחת מהן, והיינו חמותו, ולא הוזכר דין אם חמותו כלל אלא נלמד מדרשה, ורבי עקיבא סובר שמשמעות 'אתה' היא כפשוטו לחיוב את שתייהן, וכיון שבאשתו לא שייך חיוב שריפה, על כרחך שהפסוק עוסק בבא על שתי נשים מלבד אשתו, דהיינו חמותו ואם חמותו, ובשתייהן התפרש חיוב שריפה. שלשיתנו ניתן לבאר, בְּתִיבֵינֵי מִנִּי – כדעת מי נשנית משנתינו שנאמר בה שחמותו ואם חמותו הם הכלל המלמד על כל חיובי שריפה משום שחיובן הוזכר במפורש, על כרחך כדעת רבי עקיבא היא, שלשיתנו גם חיוב שריפה באם חמותו הוזכר במפורש בפסוק. אֵלָּא לְרַבָּא, דְּאָמַר שְׁדִין חֲמוּתוֹ לְאֶחָד מִיָּתָהּ שֶׁל אִשְׁתּוֹ אִינֵי, שרבי ישמעאל סובר שמשמעות המילה 'אתה' היא 'אחת מהן', ודורשים שיש חיוב שריפה כשבא על חמותו אף אם אין קיימת אלא אחת מהן וְמֵאִשְׁתּוֹ וּחְמוּתוֹ, ורבי עקיבא סובר שמשמעות 'אתה' היא 'שתייהן', כלומר, שאין חיוב שריפה בביאה על חמותו אלא אם שתייהן קיימות. נמצא, שלדברי שניהם דין אם חמותו לא נכלל בלשון הפסוק ואין איסורה מפורש בתורה, ואם כן קשה, בְּתִיבֵינֵי מִנִּי – כדעת מי נשנית משנתינו שנאמר בה שאף חיוב שריפה של הבא על אם חמותו הוזכר במפורש בתורה.

משיבה הגמרא: אָמַר (וישיבו) לָךְ רַבָּא, תִּנִּי, הָבָא עַל אִשָּׁה שְׁנֵשָׁא בְּתָהּ וְהִינֵי חֲמוּתוֹ, ולכולי עלמא חיוב שריפתה הוזכר בפסוק, וְהִי מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה הוּא כְּפִי הַמְּפֹרֵשׁ בְּתוּרָה. שנינו במשנה: יֵשׁ בְּכָלֵל אִשָּׁה וּבִתָּהּ חֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּתוֹ, וְאִם חֲמוּתוֹ, מבררת את סיבת כפילות הדינים במשנה. אומרת הגמרא: לְאִינֵי, שלשיתנו הוזכר ברישא של המשנה חיוב שריפה בחמותו ואם חמותו, חזר התנא והזכיר את חיובן בסיפא, משום דְּאִינֵי דְּקָא בְּעִי לְמִיתָנָא – אגב שהוצרך התנא ללמדנו בסיפא חיוב שריפה באם חֲמוּתוֹ, שלכולי עלמא חיוב זה נלמד מדרשה, תִּנִּי נָמִי – חזר

1 התנא והזכיר שוב את חיוב חמיותו ואם חמיותו משום שכל אלו  
 2 הם מענין חמיותו. ואילו לרבא, שלשיטתו הוזכרו ברישא אשתו  
 3 וחמיותו, חזר התנא והזכיר את חיוב חמיותו בסיפא, משום דאיידי  
 4 דקא פגעי למיתנא אם חמיו ואם חמיותו משום שחיובן נלמד  
 5 מדרשה, תני נמי חמיותו.  
 6 הגמרא מבררת את המקור לחיובי השריפה שהוזכרו במשנה.  
 7 שואלת הגמרא: מנהגי מילי – מהיכן למדנו חיוב שריפה בנשים  
 8 אלו. עונה הגמרא: דין זה נלמד מדרשו רבנן בברייתא, נאמר  
 9 בתורה (ויקרא כ יד) 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ וְגו' בַּאֲשׁ  
 10 יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהָן'. שואלת הברייתא, אין לי ללמוד מלשון זו,  
 11 אלא לחייב את הבא על אשה ואמה, אבל הבא על בת האשה, ובת  
 12 בתה ובת בנה של האשה, מניין שאף הוא חייב שריפה. עונה  
 13 הברייתא, נאמר כן בחיוב שריפה של הבא על אשה ואמה 'זמה  
 14 הוא', ונאמר להלן לגבי האזהרה בבית אשתו ובבת בנה ובת בתה  
 15 (שם יח יז), 'עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֶה אֶת בֵּית בְּנָהּ וְאֶת בֵּית בָּתָּהּ  
 16 לֹא תִיקַח וְגו' זמה הוא'. ומגזירה שוה זו אנו למדים, מה להלן  
 17 באזהרה, הוזכרו בתה ובת בתה ובת בנה בכלל הלאו, אף כן  
 18 בחיוב שריפה, החיוב נאמר על בתה ובת בתה ובת בנה.  
 19 מוסיפה הברייתא ומבארת: מניין לעשות [להשוות] את דין הזכרים

20 כְּדִין הַנְּקֻבוֹת, נאמר כן 'זמה', ונאמר להלן 'זמה'. ומגזירה שוה זו  
 21 אנו למדים, מה להלן, דין הזכרים כְּנְקֻבוֹת, אף כן, דין הזכרים  
 22 כְּנְקֻבוֹת.  
 23 מוסיפה הברייתא ומבארת: מניין לעשות את דין הדורות שלמטה  
 24 כְּדִין הדורות שלמעלה. נאמר כן 'זמה', ונאמר להלן 'זמה'.  
 25 ומגזירה שוה זו אנו למדים, מה להלן, דין למטה כְּלְמַעְלָה, אף כן,  
 26 דין למטה כְּלְמַעְלָה. ומוסיפה הברייתא להשוות, ומה כן למעלה  
 27 כְּלְמַטָּה, אף להלן למעלה כְּלְמַטָּה.  
 28 הגמרא מבארת את הלימודים שהובאו בברייתא: אמר ר, מנין  
 29 לעשות זכרים כְּנְקֻבוֹת. שואלת הגמרא: מאי זכרים כְּנְקֻבוֹת,  
 30 אילימא – אם נאמר שהלימוד הוא, שדין בת בנה של אשתו הוא  
 31 כְּדִין בת בתה, הרי שני חיובים אלו פהרי הדין קאיתיין – נלמדו  
 32 יחד באותה דרשה שבתחילת הברייתא, ומה צריך להשוותם.  
 33 אלא על כרחך יש לבאר, שהלימוד הוא, שדין אם חמיו הוא כְּדִין  
 34 אם חמיותו. דוחה הגמרא: אין לומר כן, שהרי השתא – בשלב זה  
 35 של הלימוד בברייתא, חיוב שריפה באם חמיותו לא קמה לן – עדין  
 36 לא הוברר לנו, אם חמיו מיהדר עליה – וכי כבר חזרה הברייתא  
 37 אחר מקור לחיוב שריפה באם חמיו כאם חמיותו.

ואם חמותו הקלות באיסורן כחמותו שאיסורה חמור והרי הן  
בחיוב שריפה.  
הגמרא דנה בדין נוסף שיש ללמוד מהשוואת קרובותיו  
לקרובותיה, ולהלכה אינו כן. שואלת הגמרא: אם משום את דין  
קרובות הבאות ממנו לדין קרובות הבאות ממנה, אם כן, אי מה  
היא, בכלל איסור קרובותיה נאמר שאף אם אמה אסורה, אף הוא,  
יש לרבות באיסור קרובותיו שאף אם אמו אסורה, והאמת היא,  
שאם אמו אסורה רק מדברי סופרים.  
אמר אביי, אמר קרנא, ערנות אביה ערנות אמה לא תגלה אמה היא,  
ויש ללמוד מיתור זה, שדווקא משום אמו אמה מחייבו, ואי אמה  
מחייבו משום אם אמו, ומשום כך אין ללמוד בגזירה שזה לאסור  
את אם אמו.  
רבי אבהו, אף ללא מיעוט מהפסוק אין לדרוש גזירה שזה לאסור  
את אם אמו, משום שפין למאן דאמר דין מינה ומינה – בין לפי  
שיטת רבי מאיר שבכל דרשת גזירה שזה יש ללמוד אף את פרטי  
הדינים של הנלמד מדיני המלמד, ובין למאן דאמר דין מינה ואין  
באתרה – ובין לפי שיטת חכמים שבכל גזירה שזה אין ללמוד אלא  
את עיקר הדין שלצורכו נדרש הגזירה שזה, ואילו את שאר פרטי  
הדין הנלמד אין ללמוד מפרטי הדין המלמד אלא מענין עצמו, לא  
אתיה – אין לרבות את אם אמו לאיסור על ידי גזירה שזה זה,  
ובדלהלן.  
ביאור הדחייה למאן דאמר 'דין מינה ומינה': למאן דאמר דין מינה  
ומינה, שלשיטתו הלימוד הוא כך, מה היא, אף אם אמה אסורה,  
אף הוא נמי, אף אם אמו אסורה, ומינה – ויש להוסיף וללמוד  
מקרובותיה, מה היא, הבא על אם אמה נידון בשריפה, אף הוא  
נמי, אם בא על אם אמו נידון בשריפה. אם כן, למאן דאמר  
ששריפה חמורה מסקילה, איבא למיפרך את הלימוד בגזירה שזה  
כך, מה לחיא, שפין חיוב אמה הוא בשריפה החמורה, משום כך  
נאסרה אף אם אמה, תאמר בהוא, שחיובו של אמו הוא בסקילה  
הפחותה בחומרתה, ומשום כך אין איסור באם אמו. ועוד יש  
להקשות על לימוד זה, כיצד נדון את הבא על אמו ושאיסורה  
חמור בסקילה השניה בחומרתה, ואילו את הבא על אם אמו  
(ושאיסורה פחות חמור) בשריפה החמורה, אלא על כרחך שדינו  
בסקילה. וביון שאין החיוב הנלמד באם אמו יכול להתקיים באופן  
בו הוא מתקיים באם אמה, אין זה 'מינה ומינה' ואין לדרוש כלל  
גזירה שזה זה ואף לענין האיסור. ועוד יש להקשות על לימוד זה,  
כיון שסובר 'דין מינה ומינה' יש לומר כך, מה היא, לא חלקה בה  
בין אמה לאם אמה, אלא בשתייהן יש חיוב שריפה, אף הוא נמי,  
לא תחלוף בו בין אמו לאם אמו, ויש לחייב בשתייהן סקילה,  
וממילא לא ניתן ללמוד אם אמו מאם חמותו שהבא עליה  
בשריפה. ולמאן דאמר שסקילה חמורה משריפה, על אף שלשיטה  
זו שתי הקישויות הראשונות לא יקשו על לימוד זה, מכל מקום,  
מהאי קושיא האחרונה שיש להשוות את דין אם אמו לדין אמו  
ששתייהן יחייבו סקילה, ואם כן, לא יהיה דינו שזה לדין שריפה  
של אם חמותו וממנה למדים בגזירה שזה את דין אם אמו, לא  
נידונה – יש לדחות את כל הגזירה שזה ואף לעצם האיסור,  
וכמבואר לעיל.  
ביאור הדחייה למאן דאמר 'דין מינה ואוקי באתרה': ולמאן דאמר  
דין מינה ואוקי באתרה, שלשיטתו הלימוד הוא כך, מה היא, אף  
אם אמה אסורה, אף הוא נמי, אף אם אמו אסורה, ואוקי לאיסור  
ביאה באם אמו באתרה, ויש ללמוד את שאר דיני מעניינו. וביון  
שכן, דווקא הנה באם חמותו, הוא דיש לדנו בשריפה, אכל הכא  
באם אמו אין לדנו אלא בסקילה, בדאשכחן – כמו שמצינו באמו,  
שעליה נוסף החיוב באם אמו. ואם כן, למאן דאמר ששריפה חמורה  
מסקילה, איבא למיפרך,

אמר אביי, הכי קאמר – כך היא כוונת התנא, מנין לעשות – לרבות  
בחיוב שריפה את שאר קרובותיה, שהם בתו מאנסותו  
ובת בתו ובת בנו מאנסותו, כדין שאר קרובותיה – מאנסותו, שהם  
בת אשתו ובת בתה ובת בנה שנתרבו לעיל (ע"א) לשריפה בגזירה  
שזה 'ומה' 'ומה' 'ומה' קאמר קאן בקרובותיו 'ומה' 'ומה' 'ומה' להלן  
בקרובותיה 'ומה' 'ומה' 'ומה', מה בקרובותיה נתרבה חיוב שריפה, אף  
בקרובותיה נתרבה חיוב שריפה.  
מקשה הגמרא: איך נדרשת גזירה שזה זה, והא בפסוק העוסק  
בשאר ידיה, לא כתיבא ביה – לא כתוב בו 'ומה', שנלמד מכך  
גזירה שזה.  
אמר רבא, אמר לי רב יצחק בר אבדימי, אתיה – נלמד בגזירה שזה  
למה שנאמר 'הנה' לגבי קרובותיו (ויקרא יח י) 'ערות בת בנה או בת  
בתך וגו' פי עריותה הנה' ממה שנאמר 'הנה' לגבי קרובות אשתו  
(שם י) 'ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא  
תקח וגו' שארה הנה ומה הוא, והרי זה כמי שנאמר 'ומה'  
בקרובותיו, ולכן אתיה בגזירה שזה 'ומה' שבקרובותיו מ'ומה'  
שבחמותו, מה בחמותו חייב שריפה, אף בקרובותיו חייב שריפה.  
הגמרא ממשיכה לבאר את הלימודים בברייתא. אומרת הגמרא:  
אמר רב, מנין לעשות למטה בלמעה. שואלת הגמרא: מאי למטה  
בלמעה, אילימא שכוונת התנא היא ללמוד שדין בת בנה ובת  
בתה שהן הדורש שלמטה, הוא בביתה שהיא הדורש שלמעלה מהן,  
הרי שני חיובים אלו בהדי קאריין – נלמדו יחד באותה דרשת  
גזירה שזה, ומה צריך להשוותם. אלא על כרחך, שכוונת התנא  
היא להשוות את דין אם חמי ואם חמותו כדין חמותו שהזכרה  
במפורש לחיוב בשריפה. דוחה הגמרא: האי למטה בלמעה – וכי  
בדרשה זו משוים את דין הדורות שלמטה לדין הדורות שלמעלה  
כלשון הברייתא. הרי למעה בלמעה הוא – דרשה זו משהו את  
דין אם חמי ואם חמותו שהם הדורות שלמעלה כדין חמותו  
שהיא למטה מהם. עונה הגמרא: תני – יש לשנות בברייתא, 'מנין  
לעשות למטה בלמעה'.  
מקשה הגמרא: אי הכי – אם כך הוא הלימוד, שנאמר קאן באם  
חמותו ומה, ונאמר להלן בחמותו ומה, הרי לא שייך ללמוד באופן  
זה, משום שיש להקשות, ומה השתא, שאוהרתן וחיובו של אמה  
ואם חמי ואם חמותו לא כתיבה כלל אלא נלמד בגזירה שזה,  
וכי 'ומה' ידחה כתיבא ללימוד גזירה שזה.  
אמר אביי, הכי קאמר, מנין לעשות – להשוות את דין שלשה דורות  
שלמעה מאשתו, והיינו, אם חמי ואם חמותו, לחיוב שריפה  
בשלשה דורות שלמטה מאשתו, והיינו, בת בנה ובת בתה, נאמר  
בדורות שלמטה מאשתו (שם) 'את בת בנה ואת בת בתה וגו' שארה  
הנה ומה הוא, ונאמר בדורות שלמעלה מאשתו (שם כ יד) 'איש  
אשר יקח את אשה ואת אמה ומה הוא'. ויש לדרוש בגזירה שזה,  
מה בדורות שלמטה מאשתו החיוב הוא שלשה דורות, אף בדורות  
שלמעלה מאשתו החיוב הוא שלשה דורות. וסוף הלימוד הוא, ומה  
בענין, עשה את דין הדורות שלמטה מאשתו כדין הדורות  
שלמעלה מאשתו בגזירה שזה של 'ומה' 'ומה' אף באוהרתן נמי,  
עשה את דין הדורות שלמעלה מאשתו שנאמר בהם איסור ביאה  
כדין הדורות שלמטה מאשתו בגזירה שזה זה, והרי זה כמי שנאמר  
איסור אף בדורות שלמעלה מאשתו.  
הגמרא מביאה אופן נוסף לבאר את הברייתא: רב אשי אמר,  
לעולם הגירסא היא כך, 'מנין לעשות למטה כלמעלה' ומה  
לשון למטה שנאמר באם חמי ואם חמותו שהם למעלה מחמותו,  
היינו, שהם למטה בחומרת האיסור. וכוונת התנא היא, מנין לחיוב  
שריפה באם חמי ואם חמותו שאיסורן קל, בחמותו שאיסורה  
חמור. נאמר 'ומה' בחמותו ונאמר 'ומה' בתולדות האשה ובתה,  
למה בתה ובת בנה, מה בתולדותיה נתרבו כולן לשריפה בין מי  
שלמעלה באיסור ובין מי שלמטה באיסור, אף כאן, נעשו אם חמי